

modernistie — gelijk gegeven tegenover het oude modernisme.

Tot op zekere hoogte, schrijven we met opzet. Want wij zien hierin heusch nog geen begin van bekeering tot de orthodoxie.

Toen indertijd de bekende Ds H. Bakels zijn „Bouquetje Dogmatiek“ uitgaaf, hebben we in onze omgeving enkelen hooren juichen: nog een paar schreden en hij is orthodox.

Die paar schreden zijn uitgebleven.

Of liever: ze zijn gezet in andere richting.

En thans is Ds Bakels verder dan ooit van de orthodoxie verwijderd.

Wij geven toe, dat men bij een temperamentvolle persoonlijkheid als Ds Bakels altijd met den faktor van het onberekenbare heeft rekening te houden.

Toch wordt iemand niet maar met een paar stappen van modernistisch orthodox.

Ook bij Ds Bakels was het van het begin af duidelijk, dat de orthodoxe ader hem onthak, mits men zijn boek maar nauwkeurig las.

Bij Dr Hooykaas behoeft men niet een zeker procent voor het onberekenbare uit te trekken.

Wat hij schrijft is rustig overwogen en wel doorzocht.

Zijn opvatting van het oordeel verschilt op kardinale punten van de onze.

Men leze slechts: „Nog voordat wij den naam over het Opperwezen spellen en zeggen kunnen kortweg in God te gelooven, buigen wij ons met ontzag en — zooal niet met angst dan toch wel in vrees — voor de eeuwige Gerechtigheid en dat Oordeel, waarvoor eenmaal in de toekomst de balans van ons leven zal opgemaakt worden, maar dat nu reeds werkzaam is en onze gangen nagaat en den uitslag van zijn rechtspraak afleekent op ons niterlijk wezen: wie merkte nooit met ontzetting de tastbare teekenen op van het Oordeel, waarvoor de mensch staat, wie heeft nooit op het gelaat van reïne zielen de vrijpraak van hun Oordeel afgelezen?“

Nietwaar, zoo kan geen orthodoxe spreken.

Dr Hooykaas meent, dat wij voor de eeuwige Gerechtigheid en het Oordeel ons buigen vóór wij nu kortweg kunnen zeggen in God te gelooven.

Ons ontlokt dit een: hoe is zulks mogelijk?

Voor ons is er geen oordeel zonder Rechter en die Rechter moet God zijn, die onze heimelijke gedachten kent.

Hier is geen vroeger of later.

Niet eerst geloof aan een oordeel en daarna geloof in God.

Ook niet omgekeerd: eerst geloof in God en daarna geloof aan een oordeel.

Maar als wij niet met een Godsbegrip, niet met een Godeeidee, maar met God zelf te doen krijgen, dan wordt het onmiddellijk gevoeld: God is Rechter. Hij doorzoekt al wat te doorzoeken is, zelfs het diepe hart.

Met welk een voldoening wij deze diepere tonen in het modernisme ook aanhooren, wij tasten het ontzaglijk onderscheid in Gods, wereld- en levens beschouwing dadelijk aan.

Wij willen hier niet op afzonderlijke trekken wijzen.

Men late het geheele citaat op zich inwerken.

En dan zeg: hier mis ik bovenal het benauwende zondebesef en het geschrei: hoe zullen wij ontvlieden den toekomenden toorn?

Hier mis ik den doffen psalmtoon: Zoo Gij, Heere, de ongerechtigheid gadeslaat, Heere wie zal bestaan?

Hier mis ik het hoog ernstig apostolische woord: want wij allen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, opdat een ieder wegdrage wat in het lichaam is geschied, hetzij goed hetzij kwaad.

Maar daarom moet hier ook gemist worden de ziele en het wezen van den heerlijken geloofsroem: „Zoo is er dan nu geen verdooening voor hen, die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vleesch wandelen, maar naar den Geest“.

Hoe zal naar Dr Hooykaas opvatting het toekomstig oordeel zijn?

Wordt die vraag niet ontweken?

— **Wijlen Prof. Dr J. H. Gunning Jr.**

Deze week — om nauwkeuriger te zijn den 20sten Mei — was het honderd jaar geleden, dat wijlen Prof. Dr J. H. Gunning Jr werd geboren.

Dit feit is in breeden kring herdacht.

En ook wij willen niet achterblijven eenige woorden aan zijn nagedachtenis te wijden.

Zijn gedachtenis zij ook onder ons tot zegening.

Dat mag niet anders.

Want waarin wij ook van hem verschillen, dit mag door ons niet in twijfel worden getrokken: deze man was een rechtvaardige.

En aan de gedachtenis van den rechtvaardige verbindt de Schrift een rijke belofte.

Noen, wij zien niet voorbij wat ons van hem scheidt.

Zelfs bij een gedachtenisviering willen wij dit niet verdoezelen.

Maar wij zien evenmin voorbij wat ons met hem vereent.

En dat is de liefde tot Christus.

In dat opzicht kan Gunning ons jaloersch maken.

Bij het lezen van zijn werken hebben we meermalen in stilte gezucht: hoe jammer, dat zoo'n man niet Gereformeerd was.

Welk een kracht had hij voor onze beweging kunnen zijn.

Wij bejoden hem aan de ethische richting.

Nobele naturen, teere harten, echte persoonlijkheden, die de heiliging van het geloof hebben ondergaan, zijn altoos schaarsch.

De beteekenis van Gunning ligt voor ons niet in verdragende gedachten noch minder in de bekoring der systematische eenheid van zijn ideeën.

Daaraan ontbrak juist al te veel.

Ongetwijfeld dorst hij wel konsekventies aan.

Doch die konsekventies werden door hem veelzijdig eenzijdig getrokken. Op andere punten was hij minder konsekvent. Tusschen zijn konsekventies werd de harmonie tevergeefs gezocht.

Maar wat uit zijn gedachten spreekt is de beminnelijke persoonlijkheid, een christelijke persoonlijkheid.

En de persoonlijkheid is een groote macht.

Dit heeft de ethische richting door het bezit van een Gunning ondervonden.

Denk Gunning weg en menschelijkerwijze zou deze richting niet zulk een ingang in ons vaderland hebben gevonden.

Waarschijnlijk zou dit aan het Gereformeerde volksdeel ten goede zijn gekomen.

Maar de keerzijde is er ook nog.

Velen hebben van Gunning getuigd: hij leidde mij tot Jezus.

En deze winst voor het koninkrijk Gods mag niet worden weggecijferd.

Dat maakt de beoordeeling van Gunning gekompliceerd.

Wij betreuren het, dat hij menigeen van een zuiverder belijden terughield.

Wij zijn dankbaar, dat hij menigeen tot een, zij het minder zuiver, belijden bracht.

Zoo worden we van twee gedrongen.

Maar ten slotte behoudt de dankbaarheid de overhand.

Gunning en Kuiper — ze stonden in hun leven dikwijls tegenover elkander.

Een enkele maal ook heel scherp.

Maar beiden zijn thans boven één in aanbidding van het Lam.

En nu mogen we niet het standpunt innemen: als we straks maar naar Jezus gaan, dan kunnen wij op het punt der beginselen veel door de vingers zien.

Beginselen zijn geen liebbeijeren.

Beginselstrijd is een strijd om de waarheid.

Wij mogen ons daar niet buiten houden.

Dit stemt echter tot dank, dat zij, die den dieperen wortel des geloofs met elkander gemeen hebben, elkander na heiliging ook van den inhoud van hun geloof ten volle zullen vinden in de verheerlijking van God.

De rust is boven.

Ook de eenheid is boven.

Dat doe ons verlangen naar boven.

Mits het verlangen om bij Jezus te zijn alles overheerscht.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

De stijl van Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman.

Kenigen tijd geleden gaven we een overzicht van de interessante en leerzame studie over den stijl van Dr A. Kuiper, die Dr P. H. Ritter schreef in zijn kortelings verschenen boek „De kritische Reis“.

Auf het slot van ons artikel noemden we de gelijksoortige bijdrage tot den bundel over den stijl van Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman.

Enkele lezers vroegen mij, naar aanleiding van deze verwijzing, ook omtrent deze tweede stijlstudie eenige mededeeling te doen. Omdat er wellicht ook anderen onder de lezers zijn, die in deze materie belang stellen — Lohmans geschriften zijn ook onder ons zeer bekend — voldoen we gaarne aan dat verzoek en geven dus thans een overzicht van de studie over Lohmans stijl. Weer doen we dat zooveel mogelijk aan de hand van citaten.

Dr Ritter geeft eerst een algemeene karakteristiek van Lohmans stijl in een opsomming van de typeerende eigenschappen. Deze zijn: „het overwicht van Lohmans denken boven zijn aesthetische vormgeving; het redeneerend, meer dan vaststellend en gebiedend-betoogend karakter zijner volzinnen; zijn hardnekkige en pijnlijknauwgezette poging tot populair zijn; het voortdurend zichzelf corrigerende, voorbehoudende, nader verklarende van zijn zeggwijze; het ontbreken van elk pathos en elke zelfverlusting in zijn scherpte en ironie; een immer vastgehouden, soms tot hedwongen-heftigheid stijgende bedaardheid en Hollandsche nuchterheid; een vernietigende hoffelijkheid ten opzichte van den tegenstander“.

In breeder ontvouwing licht de Schrijver dan deze eigenschappen nader toe.

Hij wijst b.v. op de ironie, die samenhangt met

den stijlform der bijstellingen en te verklaren valt uit de „seignurale levenshouding“ van Mr Lohman, maar ook „uit de objectiverende zijde van zijn temperament“. „Alleen bij de uiterste verontwaardiging schiet hij woedend naar voren, maar tot het laatste bewaart hij de hoffelijkheid“. En dan diagnostiseert Dr Ritter die ironie aldus: „een bijna onschuldige, niet voor tegenspraak vatbare qualificatie van hetgeen hij ziet gebeuren“.

Hij ontvouwt nader wat hij bedoelt met Lohmans poging tot populair zijn: het veelal bezigen van twee synoniemen naast elkander, het streven om het eene met het andere te verduidelijken, de overtuigingskracht, die immer heendringt door het betoog.

Hij doet ook zien het beeldrijke van Lohmans stijl. Terwijl bij Dr Kuiper „de gedachte termineert in het beeld, haar oplossing en afronding (er in) vindt“, verschijnt (bij Lohman) het beeld eerder als gelijkenis. „Groote bijbelkennis en menigvuldige bijbellectuur, het leven in de sfeer der Heilige Schrift“ hebben daarop hun invloed doen gelden.

Telkens wordt, wat Dr Ritter hier als kenmerk noemt, met voorbeelden toegelicht en bewezen. We kunnen in een beperkt bestek als dit artikel biedt niet meer doen, dan dit alles noemen, het overtuigingsmateriaal voorts ter zijde latend.

Maar ter zake van het voornaamste van Dr Ritters analyse, dat Lohmans denken domineert, dat het karakter zijner volzinnen redeneerend is, dat hij telkens zijn zeggwijze nader verklaart, dat zijn stijl die is „van het gesprek“, maar dan immer met documenteering van wat gezegd wordt, nemen we het geheele desbetreffende citaat over. Want dit fragment is o.i. het meest instructieve uit de (overigens nog al gecompliceerd geschreven) studie.

Dr Ritter knoopt zijn beschouwing vast aan de navolgende passage uit „Onze Constitutie“:

„Wordt door een staatsgreep de bestaande orde verbroken, dan neemt op hetzelfde oogenblik de persoon of de groep, die zulks doet de teugels in handen en treedt op als heerscher, zoodat zelfs als hij onmiddellijk weer verdreven wordt, toch, gelijk o.a. geschied is met de regeering van Napoleon gedurende de 100 dagen, zijn regeerings-handelingen van kracht blijven. Geen oogenblik is er, waarin het gezag ophoudt, weshalve het dan ook niet door het volk zou kunnen worden opgedragen. Het volk dat kiest handelt krachtens de constitutie, die het beheerscht en die het door een of meerdere personen is opgelegd.“

Nu merkt Dr Ritter op:

„Mr Lohman denkt al schrijvende... Hij heeft eerst de hoofdzaak van wat hij zeggen wil in zijn gedachte, dat, indien een staatsgreep de bestaande orde verbreekt, de pleger van dien staatsgreep gezag krijgt. Maar tijdens de overweging van die gedachte komt er een tegenwerping in des Schrijvers geest: wat, indien deze gezagsdrager onmiddellijk weer wordt weggejaagd? In denzelfden adem doorschrijvend, voegt de auteur die tegenwerping aan zijn oorspronkelijken volzin toe. Maar terwijl hij daarmee bezig is, valt hem de gedachte in: ik kan dit toch niet stellen zonder het te bewijzen: het voorbeeld van Napoleon wordt, nog altijd door den oorspronkelijken stijl-adem gedragen, bijgevoegd. Daarna eerst neemt de Schrijver zijn hoofdgedachte weder op. Nu zal hij zijn betoog weer voortzetten, maar, ofschoon hij feitelijk met andere woorden reeds gezegd heeft, dat er geen oogenblik is, waarin het gezag ophoudt, beseft hij, dat hij aan de duidelijkheid verplicht is de stelling nog eens samen te vatten, een rustpunt te brengen in het gesprek met den lezer. Daarna kan aangenomen worden, dat alles duidelijk is. Maar doordat de Schrijver innerlijk overtuigd is, alle moeite te hebben gedaan, zijn betoog zoo helder mogelijk te hebben gemaakt, verzaakt hij in de laatste zinnen de aesthetische duidelijkheid, plaatst hij drie infinitieven naast elkaar en sticht hij voor den oppervlakkigen lezer verwarring, doordat hij geen speciale verduidelijking der naamvallen geeft.“

Wie deze ontleding rustig nagaat en haar als voorbeeld neemt voor wat elders in de studie wordt beredeneerd, krijgt een klaar inzicht in de stijl-eigenaardigheden van Mr Lohman en tegelijk voor zichzelf een stijlles, waarmee hij zijn voordeel kan doen.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Leerplicht.

In ons land geldt de zeven-jarige leerplicht, maar het is nu uitgemaakt, dat dit voor zoo ongeveer de helft van de kinderen neerkomt op een verplichte schoolperiode van acht jaren. Immers, al die kinderen, die tot de school werden toegelaten, voordat ze zes jaar waren (de wet eischt voor scholen met jaarklassen vijf en een half jaar), en die regelmatig de school doorloopen, hebben de zevende klas doorloopen, voordat ze dertien zijn. Al die kinderen moeten nog een achtste klas door. Nu is dat niet bezwaarlijk voor menschen, die hun kinderen toch wat verder willen laten leeren, maar het is zeer moeil-

lijk voor heel wat menschen op het platteland. Het blijkt dan ook nu reeds, dat de Leerplichtwet weer een reuzen-stap gedaan heeft in de richting van haar onpopulariteit.

Nog altijd is het duidelijk, dat wij hier te doen hebben met een onnederlandse wet. Maar nauwelijks heeft ze indertijd de meerderheid in onze volksvertegenwoordiging kunnen halen. Sinds heeft ons volk er zich bij neergelegd, de knellende banden zijn door een vrij soepele toepassing hier en daar minder sterk gevoeld en de voorstanders juichten en zeiden: „Zie je wel, dat zoo'n wet toch goed werkt, het schoolverzuim is veel minder“.

Nu willen nog altijd de tegenstanders van dezen wettelijken leerplicht niet aangemerkt worden, als zouden zij er geen heil in zien, dat de kinderen flink wat leeren. Integendeel, tegen verwaarloozing van de belangen der kinderen in dezen zijn ze altijd met kracht opgekomen. Maar zij willen de verzorging van die belangen niet uit handen van de ouders nemen en die leggen voor rekening van de Overheid. Daardoor zou in de harten der ouders het besef nislipjen, dat zij verantwoordelijk zijn voor de opvoeding en het onderwijs der kinderen. Aan de Overheid de taak te waken tegen verwaarloozing.

We krijgen nu evenwel langzamerhand den toestand, dat het al den schijn heeft, alsof de ouders al hun best doen, om de kinderen maar zou gauw mogelijk van de school te krijgen. 't Is, alsof zij er heelemaal niet op gesteld zijn, dat de kinderen flink wat leeren. En daar heeft nu dat verkaptte achttste leerjaar heel wat schuld aan. Ik zeg nog even, dat er geen bezwaar is, dat een kind acht jaar school gaat, maar dat moet staan aan de vrije beoordeeling van de ouders. Die kennen alleen de toestanden van het gezin. Dat achttste leerjaar mag geen straf op de armoede worden.

Een gewichtig bezwaar vind ik ook altijd, dat de leerplicht zoo gemakkelijk een weg wordt, die ouders en onderwijzers van elkander drijft. De meester is voor de ouders de uitvoerder van de leerplichtwet en niet altijd weten ze zaken en personen te scheiden. De meester kon het volgens sommiger oordeel wel eens een beetje minder precies nemen. En ze komen met verhalen van scholen waar zoo'n enkele dag verzuim niet zou nauw word genomen. Heel veel aanleiding ligt hier voor verwijdering tusschen menschen, die zoo dicht mogelijk bij elkander moeten staan in de opvoeding der kinderen.

Ook voor menige school is het bijzonder lastig, dat er nog een achttste klas bij komt. 't Brengt misschien aan sommige scholen een leerkracht meer en geeft dan aanleiding tot een betere verdeling van de klassen over het personeel, maar men denke zich ook even de moeilijkheid in van de scholen, waar nu niet alleen een zevende, maar ook een achttste klas bij komt. Een twee-mansschool bijvoorbeeld. Daar heeft de juffrouw vier klassen of misschien drie, het hoofd ook vier of eventueel vijf klassen.

En eindelijk, en daar wil ik nog graag even de aandacht van de ouders op vestigen, hoe groot is het bezwaar, wanneer de kinderen met een onwillig hart naar school komen. Ze moesten eigenlijk mee aan het werk, wilden ook veel liever thuis blijven, maar de wet dwingt Gemakkelijk ontstaat er nu een verkeerde verhouding tusschen meester en leerling. De ouders vallen goed, dat de meester hier in een moeilijke positie staat. Die kan het ook niet helpen en daarom zullen ze, ook al is de teleurstelling, zelfs de schade groot, zorgen, dat de kinderen niet tegen de school in verzet komen, maar dat ze nu reeds leeren, dat wij aan de wet ons hebben te onderwerpen, ook al lijkt ze ons minder redelijk.

En intusschen houden we onder ons het besef levendig, dat in weerwil van alle wettelijke bepalingen, die het anders zouden doen vermoeden, voor ons de ouders blijven de verantwoordelijke opvoeders. Die taak kan de Overheid niet overnemen. Ze mag alleen opkomen voor wat in zijn rechten gekrenkt, in zijn belangen verwaarloosd wordt.

Gr.

G. MEIMA.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Persstemmen.

Konferentie van Calvinisten in Zuid-Afrika.

Die ondergetekendes wens hierby 'n dringende beroep te doen op almal in ons land wat Calvinisties dink en voel en wil, om op te kom na 'n Konferensie van Calviniste in S. Afrika, wat D.V. sal plaatsvind in Bloemfontein op 3 en 4 Julie 1929, onder Voorsitterskap van SED. E. R. Grobler, oud-Administrateur van die Oranje Vry Staat. Met hierdie Konferensie word beoog die organisasie van S. Afrikaanse Calviniste vir 'n eenheidsaksie in maatskaplike en staatkundige sake, en ook vir aansluiting by die internasionale Calvinisme wat vanuit Holland, Engeland en Noord Amerika op die oomblik gekonsolideer word.

U word uitgenooi om gesamenlik te kom bespreek die wording, verworping, moontlike herforming en toekomstige organisasie van ons S. Afrikaanse Calvinisme veral op die gebied van onderwys, staatsbestuur en maatskaplike lewe. Die ondergetekendes, wat optree als Reelingskomite vir die voorgestelde Konferensie, gaan hierby uit van die oortuiging dat die Calvinisme die wortel en kragbron is van ons geestelike en maatskaplike volksbestaan; en dat hierdie beginselstelsel die gewenste besieling en rigting kan lewer, nie alleen vir ons toekomstige ontwikkeling in die godsdienst nie, maar ook in die maatskaplike-staatkundige lewe, veral wat betref konstitusionele vraagstukke, onderwys en maatskaplike moraal.

Daarom vervul dit ons met die diepste bekommernis om noodgedwonge te erken en openlik te verklaar dat ons huislike en openbare lewe teenswoordig onheilspellende tekens toon van versanding in die

woestyn van materialisme en opportunisme, sodat dit 'n lewensbelang word vir ons volk om 'n dam op te werp en sy lewensstroom weer terug te keer in die Calvinistiese bedding, waarin dit aangegroei het tot krag in die verlede en alleen veilig geleë kan word in die toekomst.

Kalviniste, kom aan; daar is gevaar, daar is werk, maar daar is ook hoop vir die toekomst! 'n Kerngesonde verlede, 'n skone tradisie roep om bandhawing en ontwikkeling. Laat ons nie ontrou bevind word nie aan so 'n heerlike toekomstideaal nie. Belangstellendes word vriendelik versoek om in verbinding te tree met die Sekretaris, mnr. L. J. du Plessis, Potchefstroom, Kerkrade en ander sinapallieke liggame word besonderlik gevra om hulself te laat verteenwoordig deur afvaardiging van een of twee lede.

W.g. E. R. Grobler, (min.) P. Grobler, ds. P. Boshoff, (prof.) J. A. du Plessis, ds. J. Kestell, (dr.) J. du Toit, (dr.) G. Besselaar, (dr.) N. v. d. Merwe, (dr.) H. v. Broekhuizen, (ds.) W. Poon, (ds.) D. Postma, (mnr.) H. Otto, (prof.) J. v. Rooy, ds. H. Theron, (dr.) H. de Wet, (dr.) H. Lamprecht, (dr.) J. Greyvenstein, L. Geldenhuis, R. A. Gregorowski, (dr.) E. v. Rooyen, (ds.) C. du Toit, (ds.) J. Eybers, (dr.) D. G. Malan, J. Rabie, (dr.) D. Erasmus, (dr.) H. Fourie, (ds.) F. S. Malan, (dr.) E. Greyling, (ds.) C. Kies, J. van Rensburg L. V., (ds.) J. v. d. Spuy, (ds.) P. Pienaar, (ds.) L. Vorster, L. J. du Plessis.

Het bovenstaande werd ons toegesonden door Ds Postma van Burgersdorp.

Hartelijk verheugen we ons over de aktie in Zuid-Afrika ontwikkeld.

De zaak wordt daar flink aangepakt.

Een spoorslag ook voor andere landen om dit voorbeeld te volgen.

Gedukkig kan gemeld, dat men ook in Nederland niet stilzit.

In den brief, die dit stuk vergezelde, schreef Ds Postma, ons, dat zijn vrouw ongesteld was.

Immiddels bracht de telegraaf ons de droeve tijding, dat zij overleden is.

Voor onzen broeder wel een zware slag.

De Heere sterke hem en zijn talrijk kroost.

Verkiezingsgebed in den Senaat van Wisconsin.

Naast de bewijzen van afval, die telkens uit Amerika worden gemeld, hoort men toch ook van een godsdienst in het publieke leven, welke men in het oude Europa niet aantreft.

In „De Nederlander“ kwam onlangs de volgende leeder voor:

In een Amerikaansch blad vonden wij het volgende gebed, dat uitgesproken werd bij de opening van den Senaat van den Staat Wisconsin, een van de Staten van de Amerikaansche Unie. Het bevat een en ander waaraan wij, inzonderheid in deze maanden voor de verkiezingen, ook wel eenige behoefte konden hebben.

Het gebed luidt aldus:

„Almachtige God, aan Wien alle overheden en machten onderworpen zijn, help ons bij de opening van deze onze wetgevende vergadering, diep doordrongen te zijn van de heiligheid onzer staatkundige roeping.

Bewaar ons voor de zonden, die ons lichtelijk omringen, als partij- of groepsbelangen op den regeringszetel aandrang pogen uit te oefenen.

Bewaar ons ervoor aan de volgende verkiezingen een te groote plaats te geven in onze gedachten, laat ons die liever geven aan het volgende geslacht.

Bewaar ons ervoor ons te doen leiden door persoonlijke overwegingen in plaats van door beginselen.

Bewaar ons ervoor meer te letten op de kans van het verkrijgen eener meerderheid, dan op de innerlijke waarde van elken te nemen maatregel.

Bewaar ons ervoor in het vuur van het debat, meer erop uit te zijn dingen te zeggen die inslaan, dan dingen die waar zijn.

Bewaar ons ervoor ons meer te laten leiden door leuzen dan door feiten.

Bewaar ons ervoor onze partij te maken tot doel, inplaats van tot middel, om tot het doel te geraken.

Wij vragen niet alleen om bewaring in al dergelijke verzoeken, die ons in deze wetgevende vergadering zullen omringen; wij vragen ook om een steeds scherper inzicht in de beteekenis van het gezag, opdat wij steeds beter vertegenwoordigers mogen zijn van de mannen en vrouwen, die ons op deze zetsels gebracht hebben.

Help ons goed voor oogen te houden, dat het geslacht, dat nog niet geboren is, reeds deel uitmaakt van ons kiezerscorps, al komen zijne namen nog niet op de lijsten voor.

Laat ons meer eerbied hebben voor de waarheid dan voor het verleden. Help ons onze partij te maken tot onze dienares en ons niet door haar te laten regeren.

Laat ons verstaan, dat winst bij verkiezingen ons niets baat, als wij aan innerlijke kracht verliezen.

Help ons, ons even onafhankelijk te houden van de dwingelandij van meerderheden, als van de bedilgucht van minderheden, wanneer wij in haar streven geen waarheid vinden.

Laat onze beweegredenen door oprechtheid bezielde worden, en ons streven op wetenschappelijk inzicht berusten.

Help ons onze medemenschen te dienen zonder vleierij, en in ons volk te blijven gelooven, zonder ons voor zijne afgoden neder te buigen!“

„De Nederlander“ schrijft boven dit stukke: nuttig tot leering.

Terecht.

Oms tot beschaming.

HEFF.

PERSSCHOUW.

Ervarings-prediking of niet?

Ik citeerde hier, wat ds C. Lindeboom schreef over de proek-methode van de redactie der preekenserie, die onder leiding van de H.H. Buskes en Smelik (E.L.) verschijnt. Ik reken me verplicht, nu ook over te nemen, wat ds Buskes daartegen inbracht aan het adres van ds Lindeboom in Noord-Hollandsch Kerkblad. Ds Buskes dan schrijft:

Oosterend, 4 Mei '29.

Hooggeachte Redactie.

Naar aanleiding van Ds Lindeboom's „Steeds meer verschil“ zou ik graag het volgende onder de aandacht van uw lezers willen brengen.

Indien Ds Smelik en ik inderdaad bedoelden, wat Ds Lindeboom zegt, dat wij bedoelen, zou Ds Lindeboom recht hebben, om van „steeds meer verschil“ te spreken.

Ds Lindeboom heeft ons echter verkeerd begrepen. Hij beroept zich op wat wij in den prospectus zeggen: „Wij willen geven bezielde getuigenissen, van wat zich aan ons als zekerheid openbaarde“ en concludeert, dat wij dus prediken wat wij ervaren hebben. Dat is echter in 't geheel niet onze bedoeling.

Wij willen alleen en uitsluitend het Woord van God prediken. Alleen dat Woord van God toch heeft zich aan ons als zekerheid openbaard. Een andere zekerheid ken ik niet. En dus ben ik het voor de volle honderd procent en van harte eens met wat Ds Lindeboom over het karakter der prediking zegt. Bron van de prediking mag nooit en in geen enkel opzicht de ervaring zijn. De stof van onze preeken mag nooit aan het religieuze leven van prediker en gemeente worden genomen. De prediking moet enkel zijn bediening van het Woord Gods, verklaring en toepassing van de Heilige Schrift. Daarom stem ik ook geheel in met wat Ds Lindeboom zegt over ervarings-prediking.

Wij spreken in ons prospectus ook over de bediening van Jezus Christus als den Zoon van God, naar de Schriften.

Tusschen de oude Geref. Kerken en die van het H. V. is er verschil. Maar het verschil is niet, dat de kerken van het H. V. een prediking zouden willen, die de ervaring tot uitgangspunt en inhoud heeft. Integendeel: ook de kerken van het H. V. willen niet anders dan een prediking, die bediening van het Woord Gods is. Al onze ervaringen hebben wij aan dat Woord te toetsen.

Waarom is het noodig, de verschillen grooter te doen voorkomen, dan zij inderdaad zijn?

Soms krijg ik den indruk, dat mijn collega's in de oude Geref. Kerken het betreuren, dat wij Gereformeerde blijven en daarom iedere gelegenheid greffig aangrijpen, om te demonstreeren, dat het verschil steeds grooter wordt.

't Hoop van harte, dat deze indruk er naast is. Dat zal inderdaad het geval zijn, wanneer Ds Lindeboom er zich over verheugt, zich ditmaal vergist te hebben.

Hoogachtend,

Uw dw. dr. J. J. BUSKES Jr.

Hierop antwoordt ds Lindeboom als volgt:

Met dankbaarheid en blijdschap nemen we nota van die betuiging.

Alleen staan we nog voor de vraag, hoe het komt, dat wij de redactie verkeerd hebben begrepen. Ds Buskes verwerpt duidelijk en onomwonden, wat wij in den prospectus meenden te moeten lezen. Er is dus geen twijfel aan, of de redactie heeft het goed bedoeld.

Maar — heeft zij het ook goed gezegd? Of heeft zij het zichzelf te wijten, dat hare bedoeling moest worden misverstaan?

Van het Woord van God als de eenige bron voor de prediking spreekt de prospectus niet. Wel wordt aan het slot gezegd, dat in deze serie ook predikers uit andere kerkformatie aan het woord zullen komen, „die met ons Jezus Christus belijden als den Zoon Gods, den Verlosser en den Heiland der wereld, naar de Schriften“. Maar Ds Buskes weet toch wel, dat tal van ethischen deze uitdrukking gaarne zullen onderschrijven?

Omdat de redactie in den passus, die over den inhoud der prediking handelt, het Woord Gods of de H. Schrift niet noemt, doch de te geven preeken omschrijft als „bezielde getuigenissen van wat zich aan ons als zekerheid openbaarde“, moest toch wel de — nu gelukkig onjuist gebleken — indruk worden gevestigd, dat ervaringsprediking werd bedoeld.

't Ging immers om de motiveering der uitgave van een nieuwe preekenserie? De redactie begint haar prospectus met te zeggen, dat van vele preeken te maken geen einde is, en dat haar daarom bijna de lust zou vergaan, met een nieuwe preekenserie aan te vangen. Het is toch heel begrijpelijk, dat we, na zulk een inleiding, met bijzondere belangstelling gaan kennis nemen van wat, ondanks het genoemde bezwaar, tot de uitgave drong?

En als we dan lezen, dat de nieuwe preeken „bezielde getuigenissen“ zullen zijn „van wat zich aan ons als zekerheid openbaarde“, dan zal toch Ds Buskes bij eenig nadenken wel kunnen begrijpen, dat een dergelijke omschrijving misverstand moest wekken.

Wij kunnen het niet anders inzien, of de fout ligt bij de redactie. Zij heeft zich onduidelijk uitgedrukt.

Ds Buskes zegt: „Wij willen alleen en uitsluitend het Woord van God prediken. Alleen dat Woord van God heeft zich aan ons als zekerheid openbaard. Een andere zekerheid ken ik niet“. Had de prospectus een dergelijke verklaring gebracht, alle misverstand ware uitgesloten geweest.

Het spijt u
boom blijft u
dat de rede
schrikken, al
zoo nuchter
dat die form
niet omdat
de millinge
tijen, wat d
Tenslotte
woord op d

Ds Busk
schillen gr
daad zijn
den indru
Kerken he
en daarom
te demons
wordt."

Deze ind
immers.
de Geref.
niet uit vi
't Zijn je
moed bez
metingen b
zien, trach
like Geref
Ook de Z
niet lange
gestreld.
Een conce
gedeelten
linie. En
Het zou
mannen v
Hierin v
Wat wij
king zien
meermalen
richte van
Geest" van
Wij zou
ten oprich
Gereform
Het tege
standers z
hoe groote
ten toppu
het niet (b
beslissinge
eeniging g
scheidbrief

Bijl.

Ds D. van

Het is
weest, die
tooverij, b
Eerst is
uit Gronit
Verleden
bantsch d
stalleering
hij stoom
waardoor
pijn krijg
Dadelijk
een oud v
spreken.
Hij van
door den
dokter.

De dokt
knecht op
ting van j
Ondertu
dat hij zi
Het kos
lusje voor
Tenslotte
vrouwje.
Ze zei
houden, a
lijk, waar
hik van L
En da
pijn weg
handeling
maar pijn
Sinds ha
ken, wien
Verder i
de provinc
ik daaruit
Kerkhode
gens niet
stuk van s
gen.

En nu
waarover
Indertijd
buren. To
nog wel
schoonmo
er een G
Die sch
Zelf hac
moeder d
te voren
zijn zou
En dat
was ze o
Eens ha
meisjes w